

Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2025

LAPSIASIAVALTUUTETTU
BARNOMBUDSMANNEN

Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2025
Katja Mettinen ja Elina Pekkarinen (toim.)
Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2026:4

ISBN (pdf): 978-952-400-307-0
ISSN (pdf): 1798-4009

Visuaalinen suunnittelu: Suunnittelutoimisto Tammikuu Oy
Kuvat: Lapsiasiavaltuutetun toimisto

Valtioneuvostolle

Lapsiasiavaltuutettu antaa lain lapsiasiavaltuutetusta 3 §:n 1 momentin mukaisesti valtioneuvostolle kertomuksen toimialaltaan.

Kertomuksen alussa on lapsiasiavaltuutetun esipuhe ja kannanotto. Tämän jälkeen kertomus sisältää koosteen lasten ja nuorten näkemyksistä koulutuksen yhdenvertaisuudesta. Kertomuksen lopussa kuvataan lapsiasiavaltuutetun toimiston toimintaa vuonna 2025. Kertomus on totuttua tiiviimpi, koska lapsiasiavaltuutettu julkaisi eduskuntakertomuksessaan 2026 laajemman arvion lasten aseman ja heidän oikeuksiensa toteutumisesta sekä Suomen lainsäädännön suhteesta YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen.

SISÄLTÖ

Esipuhe	5
Kotiopetuksen ja kotiopetuksessa olevien lasten tilanne on selvitettävä	8
Koulutuksen yhdenvertaisuus vuoden 2025 painopisteenä	11
Lasten näkemyksiä koulutuksen yhdenvertaisuudesta	14
Lapsiasiavaltuutetun toiminta 2025	19
Lapsiasiavaltuutetun strategia 2025–2029: Arvostettu ja kestävä lapsuus	21
Lapsiasiavaltuutetun vuosi 2025	22
Lapsiasiavaltuutettu arvioi lapsen oikeuksien toteutumista	23
Lapsiasiavaltuutettu seuraa, tuottaa ja välittää tietoa lapsen oikeuksista	27
Lapsiasiavaltuutettu verkostoi ja rakentaa yhteyksiä eri toimijoiden välille	35
Lapsiasiavaltuutetun toimisto	39

Esipuhe

”En tiedä teistä, mutta minusta vuosi 2025 tuntui ainakin kolmen vuoden mittaiselta.”

Toimittajan sähköpostiviesti joulukuussa 2025

Kokeneen toimittajan viesti vangitsee tunteen, jonka moni jakaa taakse jäänyttä vuotta katsoessaan. Maailmanpolitiikassa kiehuu. Suurvaltapolitiikka heiluttaa maailmanjärjestystä, jonka on viime viikkoina pelätty luhistuvan kokonaan. Käynnissä olevien konfliktien lisäksi on tullut uusia levottomuuksia, joista siviilit kärsivät eniten. Ukrainassa hyökkäyssota jatkuu julmana samalla, kun kova pakkanen kurittaa ihmisiä. Iranissa diktatuuri kukistaa kansannousua äärimmäisen väkivaltaisilla otteilla. Valopilkkuja on vain vähän. Gazan kaistaleen väkivaltaisuuksien loppuminen toki merkitsee alueen ihmisille edes väliaikaista hengähdystaukoa.

Kotimaassa valtiontalous kyntää matalasuhdanteessa, työttömyys lisääntyy ja ihmisten ahdinko kasvaa. Aineellista puutetta kokevien lasten osuus on yli kaksinkertaistunut vajaasta neljästä prosentista peräti kymmeneen prosenttiin. Useilla hyvinvointialueilla ja monissa kunnissa säästetään tavoilla, jotka tuntuvat etenkin tukea tarvitsevien lapsiperheiden arjessa. Ruokajonot kasvavat. Koko kansakunta odottaa henkeään pidättäen, milloin kauan odotettu kasvukausi alkaa. Kvartaali toisensa perään se näyttää lipuvan kauemmaksi.

Lasten ja nuorten arjessa ankarat ajat näkyvät lisääntyvänä eriarvoisuutena. Osa lapsista ja nuorista jatkaa elämäänsä kuten ennenkin, ehkä jopa aiempaa väljemmissä neliöissä ja vankemmassa taloudessa. Ongelmat kasautuvat aiempaakin hanakammin pieneen osaan lapsiväestöstä. Näitä lapsiperheitä yhdistävät köyhyys, matala koulutus, perheenjäsenten terveysongelmat ja sosiaalinen syrjäytyminen. Usein ongelmavyöhytiin liittyy kielitaidottomuutta, eristyneisyyttä ja suomalaisen yhteiskunnan ulkopuolelle joutumista. Työttömyyskin on kurittanut maahanmuuttajataustaisia ihmisiä muita enemmän. Kun syrjäytyminen yhdistyy ympäröivän yhteisön aktiiviseen syrjintään, tilanne on kasvaville lapsille hyvin haitallinen. Toimistomme järjestämässä Nuoret neuvonantajat -tapaamisissa lapset ovat itse nostaneet esiin maahanmuuttajataustaisiin lapsiin kohdistuvan rasismien, syrjinnän ja kiusaamisen, jotka myös Kouluterveyskyselyssä ja muissa tutkimuksissa on todennettu.

Vuonna 2025 lapsiasiavaltuutetun toimisto paneutuikin koulutuksen yhdenvertaisuuteen liittyviin kysymyksiin. Teema nousi tärkeänä esiin, kun olimme edellisenä vuonna perehtyneet koulutuksen kysymyksiin. Tarkastelimme yhdenvertaisuuden ongelmia sekä lasten ja nuorten että asiantuntijoiden ja ammattilaisten näkökulmista. Käsittelimme aihetta uudessa lapsiasianeuvottelukunnassa, kiersimme Kotkassa, Kuhmossa, Ristijärvellä ja Turussa tapaamassa lapsia ja nuoria, kohtasimme aiheen tiimoilta kymmeniä sidosryhmiä ja toimitimme aiheesta artikkelin helmikuussa julkaistuuksiin ja eduskunnalle luovutettuun kertomukseen. Vuoden aikana piirtyi kuvat pirullisesta ongelmasta, jossa yksilötason ominaisuudet yhdistyvät perhetaustan, asuinpaikan, kaveripaineen sekä koulutuksen ja tuen järjestämisen kaltaisiin ilmiöihin. Teemasta kerromme enemmän seuraavissa luvuissa.

Kiehuva maailma on näkynyt lapsiasiavaltuutetun työssä myös kansainvälisen työn lisääntymisenä. Syyskuuhun asti toimin Euroopan lapsiasiavaltuutettujen verkoston ENOCin puheenjohtajana ja pidin esitelmiä Euroopan parlamentissa ja Euroopan komissiossa. ENOC järjesti vuoden aikana kevätseminaarin Luxemburgissa, nuorten foorumin Kroatiassa ja vuosikonferenssin Romaniassa. Pohjoismaiden lapsiasiavaltuutetut tapasivat Kööpenhaminassa, jossa kävin kertomassa lasten oikeuksien tilasta myös Pohjoismaiden ministerineuvostolle. Kansainvälinen Unicef koordinoi Unkarissa verkostotapaamisen, jonka tavoitteena on luoda globaali lapsiasiavaltuutettujen verkosto. Keski-Aasian Unicef ja maiden lapsioikeustoimijat yhteistyössä Etijin kanssa kutsuivat minut ENOCin edustajana omaan ensimmäiseen foorumiinsa Uzbekistaniin. Vaikka tapaamisissa on ilmaistu suuria huolia ihmisoikeuksien ja lapsen oikeuksien tilasta, on ollut lohdullista huomata, miten osaavia ja sinnikkäitä puolustajia lapsilla on eri puolilla maailmaa. Pidän tärkeänä, että Suomi on aktiivinen kansainvälisessä lapsioikeustyössä jatkossakin.

Luovutimme helmikuussa 2026 eduskunnalle kertomuksen lapsen oikeuksien tilasta Suomessa. Teoksessa eri alojen asiantuntijat kuvaavat lapsipolitiikan, sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen, opiskeluterveydenhuollon, epätoivokuolemien, perusopetuksen yhdenvertaisuuden ja lapsen oikeuksien tilaa Suomessa viimeisten neljän vuoden ajanjaksolla. Koska kyseinen teos kattaa laajasti vuosikertomuksessamme tavallisesti käsiteltyjä aiheita, tämä vuosikertomus on aiempia vuosia tiiviimpi. Käsitlemme lyhyesti vuoden painopistettä eli koulutuksen yhdenvertaisuutta ja havaintoja, joita sen tiimoilta olemme tehneet. Kannanotossamme esitämme, että kotiopetuksen ja siihen osallistuvien lasten tilanne selvitetään huolellisesti. Lisäksi kerromme, millaisia näkemyksiä lapset ja nuoret eri puolilla Suomea ovat meille koulutuksen yhdenvertaisuudesta jakaneet. Kertomuksen loppupuolella kerromme toimistomme lausuntojen sisällöistä sekä kuvaamme toimintamme keskeiset tunnusluvut.

Vuosi 2025 on ollut melkoinen mankeli. Haasteiden ja vauhdin keskellä työn merkitys ja mielekkyys on maadoittanut sopivasti. Lapsen oikeuksien puolustaminen on tällä hetkellä todella vaativaa ja tärkeää. Oma mielenrauha on tietoisesti vaalittava. Kaikessa pyörytyksessä olen saanut ihailla ammattitaitoisen toimistoni sinnikästä ja järkkymätöntä suoritusta. Kiitos viestintäasiantuntija Annaleena Aira, juristi Merike Helander, hallinnollinen avustaja Mari Laitinen, ylitarkastaja Katja Mettinen, juristi Jenni Saukkola, erikoistutkija Terhi Tuukkanen ja juristi Sonja Vahtera

kaikesta työstänne toimiston ja lapsen oikeuksien hyväksi. Katjalle ja Annaleenalle erityiskiitos tämän kertomuksen kirjoitus- ja toimittamistyöstä.

Jyväskylässä 2.3.2026

Elina Pekkarinen

lapsiasiavaltuutettu

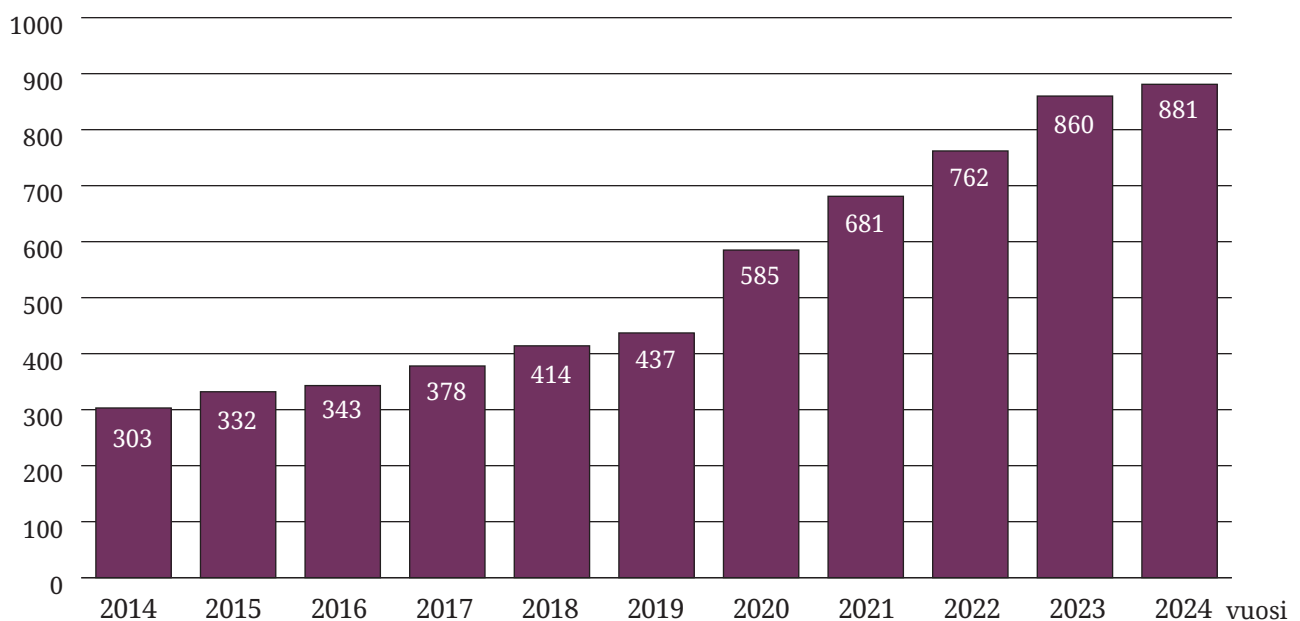

Lapsiasiavaltuutetun kannanotto

Kotiopetuksen ja kotiopetuksessa olevien lasten tilanne on selvitettävä

Lapsia on viime vuosina siirtynyt kotiopetukseen aiempaa selvästi enemmän. Viranomaisilta puuttuu tarkka käsitys siitä, miksi kotiopetukseen siirrytään, miten opetus toteutetaan, miten kotiopetusta valvotaan tai miten kotiopetuksessa olevat lapset voivat. Kotiopetus saattaa vaarantaa lapsen oikeuksien toteutumisen.

Suomessa oppivelvollisuus ei tarkoita koulupakkoa, vaan riittää, että lapsi saa perusopetuksen määrää vastaavat tiedot. Käytännössä lapsi voidaan huoltajan ilmoituksella siirtää kotiopetukseen. Vuonna 2024 kotiopetuksessa opiskeli 881 perusopetuksen oppilasta. Kotiopetus yleistyi erityisesti koronavuosina, ja kotiopetuksessa olevien lasten määrä on lähes kolminkertaistunut kymmenen vuoden aikana.¹

Kuvio 1. Kotiopetuksessa opiskelleet vuosina 2014–2024. Lähde: Tilastokeskus.

¹ Tilastokeskus (2026). Oppivelvollisuusikäisistä muualla kuin peruskoulussa, 1990–2024.

Kotiopetukseen hakeutumisen syitä ja kotiopetuksessa olevien lasten asemaa ei tunneta

Kotiopetuksesta ei juurikaan ole kotimaista tutkimusta. Suomen Kotikouluyhdistys ry:n² vuonna 2023 toteuttamaan kyselyyn³ vastasi 119 kotiopettajaa. Heidän mukaansa yleisimmät syyt kotiopetuksen taustalla olivat lapsen hyvinvointiin liittyvät tekijät. Kotiopetuksen koettiin mm. vastaavan paremmin lapsen yksilöllisiin oppimisen ja henkisen hyvinvoinnin tarpeisiin. Kyselyssä ilmeni myös tyytymättömyyttä perusopetuksessa saataviin vaikutteisiin sekä riittämättömästä tuesta tai kiusaamisesta johtuvaa kotiopetuksen tarvetta. Kolmanneksella kyselyn lapsista oli autismikirjon diagnoosi ja merkittävällä osalla myös muita oppimiseen ja sosiaalisiin taitoihin vaikuttavia piirteitä.

Koska kotiopetukseen siirtymisen syitä ei ole selvitetty kattavasti, ei myöskään tiedetä, olisivatko lapsen koulunkäyntiä vaikeuttaneet ongelmat olleet ratkaistavissa muilla keinoin kuin kotiopetusjärjestelyin. Lapsiasiavaltuutetun tietoon on tullut tilanteita, joissa esimerkiksi neurokirjolla olevan lapsen vanhempi on kokenut, että lapsen tuen tarpeita ei ole huomioitu riittävästi koulussa ja ainoaksi vaihtoehdoksi on jäänyt lapsen ottaminen kotiopetukseen. Myös vakavaa kouluväkivaltaa kokeneen lapsen huoltajat ovat saattaneet siirtää lapsen kotiopetukseen häntä suojellakseen.

Vaikka kotiopettajat kertoivat kyselyssä lasten hyvinvoinnin olevan kotiopetuksessa parempi kuin koulussa, objektiivista tietoa näiden lasten hyvinvoinnista ei ole.

Kotiopetusta järjestetään, tuetaan ja valvotaan eri tavoin

Kotiopetus on Suomen lainsäädännön sallima ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ja -valvontaelinten hyväksymä opetusmuoto, mutta sen järjestämiseen ja valvontaan liittyy paljon kysymyksiä.

Kotiopetukseen siirrytään huoltajan ilmoituksella, ja huoltajan tehtävä on huolehtia opintojen edistymisestä. Oppilaan asuinkunta valvoo kotiopetuksessa opiskelevan edistymistä. Kotiopetusta tulee toteuttaa ja valvoa tavalla, joka kunnioittaa perheiden valinnanvapautta ja samalla turvaa lapsen oikeudet, erityisesti oikeuden laadukkaaseen opetukseen. Käytännössä kuntien valvontakäytännöt vaihtelevat.

Kotiopetuksen käytäntöihin ja valvontaan liittyvää tietoa on saatavilla rajallisesti. Kyselyissä on selvinnyt, että ammattilaisten kokemukset kotiopetuksen toimivuudesta vaihtelevat. Maaseutu- ja saaristoalueiden kunnissa tehdyssä kyselyssä esitettiin huolta oppilaan ja huoltajan edun toteutumisesta. Kotiopetusta pidettiin toimivana, jos huoltajat olivat yhteistyökykyisiä tai opetus oli

2 Suomen Kotikouluyhdistys ry:n tarkoituksena on edistää kotikoululaisten asemaa, kehittää yhteisöllisyyttä kotikoululaisten ja heidän perheittensä välillä sekä tarjota vertaistukimahdollisuutta.

3 Suomen Kotikouluyhdistys SuKo ry (2024). Kotiopetus-kyselyn 2023 satoa. Diaesitys 26.8.2024.

väliaikaista. Kunnan valvontavelvollisuuden toteuttamista pidettiin hankalana. Arviointi todettiin kuitenkin vaikeaksi, koska kokemuksia oli vähän.⁴

Kotiopetus voi vaikuttaa kielteisesti lapsen oikeuksien toteutumiseen

YK:n oikeus opetukseen -erityisraportoiija on tuonut esille huolta siitä, että sekä kotiopetuksen että uusien vaihtoehtoisten koulutusmuotojen sääntely on usein vaillinaista.⁵

Kotona tapahtuvan opiskelun lisäksi kotiopetusta voidaan antaa pienryhmissä, joiden opetuksesta vastaa taho, jolla ei ole virallista opetuksen järjestämislupaa. Lapsiasiavaltuutetun tietoon on saatettu, että kotiopetukseen ilmoitettuja lapsia osallistuu myös esimerkiksi radikaaleja ideologisia tai katsomuksellisia liikkeitä edustaviin kotikouluihin. Yksityiskohtaista tietoa näiden koulujen tilanteesta ei kuitenkaan ole. Suojelupoliisi on niin ikään todennut, että kotiopetuskoulut voivat altistaa opetuksessa lapsia esimerkiksi uskonnolliselle tai ideologiselle radikalisoitumiselle.⁶ Tällainen opetus ei ole lapsen edun mukaista eikä vastaa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen asettamiin opetuksen tavoitteisiin, joihin Suomi on sitoutunut.

Lapsen oikeuksien sopimuksen mukaan jokaisella lapsella on oikeus opetukseen. Opetus on tunnustettu oikeudeksi, jonka turvaaminen on välttämätöntä muiden ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta.⁷ YK:n lapsen oikeuksien komitea on kehottanut Suomea sääntelemään ja valvomaan kotiopetusta, jotta koulutusjärjestelmän epäyhdenvertaisuuteen voidaan puuttua.⁸

Kotiopetus voi vaikuttaa koulutukselliseen yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon; ei pelkästään oppimiseen, vaan myös esimerkiksi lapsen sosiaalisiin suhteisiin tai oikeuteen tulla kuulluksi.

Kotiopetuksen tila ja kotiopetukseen osallistuvien lasten asema on selvitettävä. Keskeistä on selvittää, miten kotiopetuksessa oleminen vaikuttaa lapsen oikeuksien toteutumiseen. Selvityksen tulee sisältää kotiopetukseen osallistuvien lasten aseman ja hyvinvoinnin arviointia, ja siinä tulee nostaa esiin kotiopetukseen päättymisen syitä ja taustoja, kotiopetuksen haittoja ja hyötyjä sekä hyviä ja haitallisia käytäntöjä. Lapsiasiavaltuutettu on tehnyt opetus- ja kulttuuriministeriölle aloitteen kotiopetuksen tilaa koskevasta selvityksestä.⁹

4 Räkköläinen, M., Laimi, T., Åkerlund, C., ym. (2022). Maaseutu- ja saaristoalueilla asuvien lasten sivistyksellisten ja sosiaalisten oikeuksien toteutuminen kouluverkon muutoksissa ja muutosten vaikutukset alueiden elinvoimaan. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Julkaisut 29:2022.

5 Report of the Special Rapporteur on the right to education, Farida Shaheed (2025): The right to be safe in education (A/HRC/59/41).

6 STT & Yle (2025, 13. joulukuuta). Supo: Kotikoululaiset käyvät vaivihkaa ääriuskoisia kotikouluja [uutinen]. <https://yle.fi/a/74-20199580>

7 YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitean yleiskommentti nro 13 (1999). (E/C.12/1999/10), kohta 1. <https://docs.un.org/en/e/c.12/1999/10>

8 YK:n lapsen oikeuksien komitean Suomen 5. ja 6. määräaikaissäraporttia koskevat loppupäätelmät (CRC/C/FIN/CO/5–6), kohta 36.

9 Lapsiasiavaltuutetun aloite opetus- ja kulttuuriministeriölle 17.3.2026. <https://lapsiasia.fi/aloitteet-ja-kannanotot>

Koulutuksen yhdenvertaisuus vuoden 2025 painopisteenä

Vuonna 2025 lapsiasiavaltuutetun toiminnan painopisteenä oli koulutuksen yhdenvertaisuus ja lapsen oikeudet. Keskeisin havainto tutkimusten ja asiantuntijatiedon pohjalta on se, että lapsen sosioekonominen tausta vaikuttaa entistä vahvemmin lapsen oppimistuloksiin. Tämä on lapsen oikeuksien toteutumisen kannalta suuri ongelma.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus antaa jokaiselle lapselle¹⁰ oikeuden kehittymiseen ja syrjimättömyyteen. Valtio on velvollinen tarjoamaan jokaiselle lapselle ilmaisen perusopetuksen ja tukemaan lasta perusopetuksen jälkeisissä opinnoissa. Lisäksi koulutuksen on kunnioitettava lapsen ihmisarvoa ja koulutuksen sisältöjen on edistettävä paitsi lapsen yksilöllisten ominaisuuksien kehitystä myös yhteiskunnan jaettuja arvoja. YK:n taloudellisten, koulutuksellisten ja kulttuuristen oikeuksien komitea on korostanut, että koulutuksen tulee olla saatavilla (available), saavutettavaa (accessible), hyväksyttävää (acceptable) ja mukautuvaa (adaptable). YK:n lapsen oikeuksien komitea korostaa, että koulutuksen on oltava lapsikeskeistä, lapsiystävällistä ja voimaannuttavaa. Valtioiden tehtävä on huolehtia, että jokaisen lapsen oikeus oppimiseen tapahtuu.

YK:n lapsen oikeuksien komitea antoi päätelmissään Suomelle useita koulutukseen ja oppimiseen liittyviä suosituksia. Komitea muistutti Suomea varmistamaan heikossa asemassa oleville lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet päästä hyvälaatuiseen koulutukseen. Komitea nosti erityisesti esille, että Suomen tulee myöntää tarvittavat resurssit, säännellä ja valvoa yksityisiä kouluja ja kotiopetusta, tarjota maahanmuuttajataustaisille lapsille hyvälaatuista perusopetukseen valmistavaa opetusta sekä säätää perusopetus pakolliseksi kaikille lapsille, myös turvapaikanhakijalapsille, laittomasti maassa oleskeleville lapsille ja tilapäisen oleskeluluvan saaneille lapsille. Suomen tulee vähentää ja ehkäistä koulunkäynnin keskeyttämisiä ja toistuvia koulupoissaoloja sekä varmistaa, että maahanmuuttaja-, romani- ja saamelaislapset saavat hyvälaatuista monikielistä ja monikulttuurista opetusta. Lisäksi tulee varmistaa lasten ja nuorten aktiivinen osallistuminen koulutuspolitiikan muodostamiseen sekä tehostaa ihmisoikeuksien, lapsen oikeuksien ja lapsen oikeuksien sopimuksen periaatteiden opettamista lapsille kaikilla kouluasteilla sekä opettajille ja muulle

10 YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen (SopS 59–60/1991) mukaan kaikki alle 18-vuotiaat ovat lapsia.

henkilöstölle. Suomen on kehitettävä ihmisoikeuskasvatuksen opetusmateriaaleja, joiden avulla edistetään kulttuurienvälistä vuoropuhelua sekä lisätään kunnioitusta ja arvostusta moninaisuutta kohtaan sekä tehostettava opettajien koulutusta kulttuurien moninaisuudesta, vähemmistöjen oikeuksista ja yhdenvertaisuudesta.¹¹ Monet näistä suosituksista liittyvät nimenomaan koulutuksen yhdenvertaisuuteen ja vaativat edelleen panostuksia huolimatta monista oikeansuuntaisista uudistuksista.

Vuoden 2025 aikana toimeenpantiin monia pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman kouluksellisia reformeja, joiden tavoitteet liittyvät myös koulutuksen yhdenvertaisuuteen. Koulujen lukuvuoden 2025–26 alkaessa astuivat voimaan oppimisen tuen uudistus ja ns. kännykkäkielto. Laaja Peruskoulun tulevaisuustyö -hanke saatiin päätökseen vuoden lopussa. Lapsiasiavaltuutettu toivoo, että Peruskoulun tulevaisuustyö -hankkeessa tehty visiotyö johtaa lopulta konkreettisiin uudistuksiin, ja korostaa, että oppimisen tuen uudistusten toimeenpanoa tulee seurata tutkimukseen ja asiantuntijatietoon perustuen ja lasten näkemyksiä kuullen.

Vuonna 2025 lapsiasiavaltuutettu vahvisti työtään koulutuksen yhdenvertaisuuskysymysten parissa tavaten sidosryhmiä. Vuoden 2025 aikana lapsiasiavaltuutettu kuuli lasten ajatuksia koulutuksen yhdenvertaisuudesta. Näistä kerrotaan tarkemmin seuraavassa luvussa. Teemaa käsiteltiin myös lapsiasianeuvottelukunnan kokouksissa. Vuoden työstä piirtyi seuraavanlainen tilannekuva koulutuksen yhdenvertaisuudesta.

Yhteenveto koulutuksen yhdenvertaisuudesta

- Lasten oppimistulokset ovat heikentyneet, ja eniten ovat heikentyneet alimman sosioekonomisen taustan oppilaiden oppimistulokset.
- Lapsen sukupuoli vaikuttaa oppimistuloksiin. Erot esimerkiksi tyttöjen ja poikien lukutaidossa ovat Suomessa suurempia kuin OECD-maissa keskimäärin.
- Lapsen sosioekonominen tausta vaikuttaa lapsen koulutuspolkuun ja jatkokoulutusvalintoihin. Myös lapsen sukupuoli ja asuinpaikka vaikuttavat jatkokoulutusvalintoihin.
- Osaamiserot maahanmuuttajataustaisten ja kantasuomalaisten lasten välillä ovat Suomessa suurempia kuin OECD-maissa keskimäärin, mutta eivät ole viime arvioinneissa kasvaneet.
- Suomalainen koulutusjärjestelmä ei tarjoa riittäviä valmiuksia maahanmuuttajataustaisille lapsille perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen ja työelämään.

11 YK:n lapsen oikeuksien komitea (2023). Loppupäätelmät Suomen yhdistetyistä viidennestä ja kuudennesta raportista (CRC/C/FIN/CO/5-6).

- ▶ Päätöksenteossa on tärkeää huomata, että maahanmuuttajatausta yhdistää hyvin erilaisissa tilanteissa olevia lapsia, joten tuen tarve tulee aina arvioida yksilöllisesti.
- ▶ Oppilaiden osaamisen arviointikäytännöt vaihtelevat yksilö-, koulu- ja aluekohtaisesti.
- ▶ Asenteet koulutusta kohtaan ovat eriytyneet, ja koulutususko on heikentynyt.
- ▶ Lapsen asuinpaikka vaikuttaa koulutuksen yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Kuntien panostukset lasten koulutukseen vaihtelevat esimerkiksi kunnan taloudellisen tilanteen mukaan, ja kunnat toteuttavat eri tavoin koulutusuudistuksia, kuten oppimisen tuen uudistusta.
- ▶ Kuntien ja hyvinvointialueiden koulu- ja palveluverkkouudistukset ja säästötoimenpiteet heijastuvat koulutuksen alueelliseen yhdenvertaisuuteen.
- ▶ Lasten sosiaali- ja terveystalvelujen ongelmat heijastuvat koulutuksen yhdenvertaisuuteen. Jos lapsi ei saa tarvitsemaansa apua talveluista, se voi näkyä lapsen oppimisessa ja kouluarjessa monella tapaa.
- ▶ Pahentunut lapsiperheköyhyys heikentää koulutuksen yhdenvertaisuutta entisestään. Taloudellinen stressi voi vaikuttaa vanhempien mahdollisuuksiin tukea lasta koulunkäynnissä sekä lapsen hyvinvointiin ja oppimiseen.
- ▶ Lasten kokemaan kiusaamiseen ja syrjintään koulussa ei ole onnistuttu puuttumaan riittävästi.
- ▶ Maahanmuuttajataustaiset lapset kokevat kantasuomalaisia lapsia enemmän kiusaamista koulussa ja kohtaavat myös syrjiviä asenteita yhteiskunnassa.
- ▶ Inklusiota koulutuksessa ei ole onnistuttu toteuttamaan ihmisoikeusperustaisesti ja lapsilähtöisesti. Inklusiota on käytetty jopa säästökeinona, kun vammaisia ja tuen tarpeessa olevia lapsia on sijoitettu normaaliopetukseen ilman heidän erityistarpeidensa huomioimista. Inklusiivinen koulutus on keskeinen keino taata kaikille oppijoille, myös vammaisille, laadukas koulutus ja mahdollisuus yhteisölliseen ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen.
- ▶ Kotikoulua käyvät lapset ovat keskenään eriarvoisessa asemassa. Kotikoulun käyminen voi itsessään olla eriarvoistavaa tai haavoittavaa.

Lasten näkemyksiä koulutuksen yhdenvertaisuudesta

Nuorten neuvonantajien teematapaamisissa selvitettiin vuonna 2025 lasten ajatuksia koulutuksen yhdenvertaisuudesta. Lapsiasiavaltuutettu tapasi alle 18-vuotiaita lapsia Kotkassa, Kuhmossa, Ristijärvellä ja Turussa. Tapaamisiin osallistui yhteensä 115 lasta eri koulutusasteilta (Taulukko 1) ja niissä keskusteltiin viidestä teemasta: koulutuksen merkityksestä, siitä, onko koulu yhdenvertainen paikka, koulunkäynnin ja osaamisen eroista, koulunkäynnin tuesta ja kehittämis ehdotuksista.

Taulukko 1. Nuorten neuvonantajien teematapaamisiin osallistuneet lapset.

Ryhmä	Osallistujien määrä	Paikka
Alakoululaiset	28	Lausteen koulu, Turku
Ala- ja yläkoululaiset	25	Ristijärven keskuskoulu, Ristijärvi
Yläkoululaiset	28	Karhuvuoren koulu, Kotka
Ammattiin opiskelevat nuoret	4	Kuhmo
Lukiolaiset	30	Kuhmon yhteislukio, Kuhmo
Yhteensä	115	

Koulutuksella on useita merkityksiä

Koulutus sai lasten näkemyksissä useita merkityksiä. Osa lapsista kertoi haluavansa kehittyä ja oppia tärkeitä asioita, joita tarvitaan tulevaisuuden koulutuksessa ja työelämässä. Esimerkiksi eräs alakoululainen totesi, että ”käyn koulua, jotta opin tärkeitä asioita, joita käytän elämässä”. Lasten mukaan koulunkäynti voi auttaa saamaan itselle mieluisan opiskelu- ja työpaikan. Osalle koulunkäynti ja opiskelu oli velvollisuus. He kertoivat käyvänsä koulua ainoastaan siksi, että se on pakollista eikä muita vaihtoehtoja ole. Vaikka jotkut toisella asteella opiskelevistakin kertoivat opiskelun olevan heille pelkkä velvollisuus, suurin osa opiskelijoista piti toiselle asteelle ulottuvaa

oppivelvollisuutta kuitenkin hyvänä asiana. Joillekin lapsille kaverit olivat tärkein syy tulla joka päivä kouluun. He kuvasivat koulua paikkana, jossa näkee kavereita ja voi olla yhdessä heidän kanssaan.

Lasten suhtautuminen arvosanoihin vaihteli. Osa kertoi arvosanojen kannustavan ja olevan tärkeitä jatko-opintoja ajatellen. Tästä syystä niiden kerrottiin aiheuttavan myös stressiä. Ylipäättään arvosanojen kuvailtiin herättävän monenlaisia tunteita: hyvät arvosanat saavat lapset tuntemaan olonsa onnistuneeksi ja ylpeäksi, kun taas huonoista arvosanoista tulee pettymyksen tunne. Jotkut kertoivat pelkäävänsä ennen kaikkea vanhempien reaktioita, jos saa huonon arvosanan. Osa lapsista puolestaan totesi, ettei arvosanoilla ole heille lainkaan merkitystä: ”Loppujen lopuksi arvosanoilla ei ole mitään merkitystä elämässä.”

Kiusaaminen ja eriarvoinen kohtelu aiheuttavat ongelmia

Kun lapsilta kysyttiin, onko koulu heidän mielestään yhdenvertainen paikka, monet vastasivat myöntävästi. Hyvän ja yhdenvertaisen paikan koulusta tekee se, että siellä on ilmaista ruokaa, kivaa tekemistä, hyviä kavereita ja opettajia, ja kaikkia kohdellaan yhdenvertaisesti. Varsin monet lapset kuitenkin suhtautuivat kriittisesti yhdenvertaisuuden toteutumiseen koulussa. He kertoivat, että koulu ei ole hyvä paikka kaikille lapsille kiusaamisen tai ennakkoluulojen vuoksi: ”Joidenkin mielestä koulu ei ole hyvä paikka, koska heitä kiusataan ja lyödään melkein aina.” Lasten mukaan toisten oppilaiden kiusaamisen ja syrjimisen kohteeksi joutuvat usein varsinkin maahanmuuttaja-taustaiset, seksuaalivähemmistöihin kuuluvat, vammaiset tai erilaiselta näyttävät oppilaat.

Jotkut lapset kertoivat myös opettajien kohtelevan oppilaita eriarvoisesti. Opettajilla kerrottiin olevan lempioppilaita, jotka saavat aseman yleensä hyvillä arvosanoilla, ja osa lapsista kertoi, että opettaja suosii tyttöjä tai poikia. Kohteluun saattavat vaikuttaa myös vanhat asiat: jos oppilas on ennen ollut ”häirikkö” mutta parantanut sittemmin tapansa, hän saattaa silti jäädä opettajan silmätikuksi ja saada erilaista kohtelua. Eriarvoisen kohtelun lisäksi oppimisvaikeudet, stressi, pitkät koulupäivät ja työrauhan puute nähtiin syinä sille, ettei koulu ole aina hyvä tai yhdenvertainen paikka kaikille. Paineita ja stressiä aiheuttavat kokeet, mutta toisinaan myös vanhemmat, jotka odottavat lapsiltaan hyvää koulumenestystä. Osa lapsista totesi, että koulu tuottaa mielenterveys-ongelmia, koska paineet ovat niin kovat.

Lapsen taustat, oppimisen tavat ja asenteet vaikuttavat oppimiseen

Lapset tunnistivat useita eroja koulunkäynnissä ja osaamisessa oppilaiden välillä. Lapset ovat luonteeltaan erilaisia, ja kaikilla on koulunkäynnissä omat vahvuutensa ja heikkoutensa. Oppimistyyliä ovat erilaisia, ja osa ymmärtää asiat nopeasti ja toiset hitaammin. Oppimisvaikeudet, kiusatuksi joutuminen, perussairaudet ja muut henkilökohtaiset ongelmat voivat vaikuttaa koulunkäyntiin ja osaamiseen merkittävästi: ”Ne kaikki vaikuttaa eri tavalla koulunkäyntiin ja sitten muut

ei tajua sitä. Kaikilla pitäisi olla sellainen perusmuotti, miten pitää oppia ja milloin pitää oppia ja missä ajassa.” Lisäksi esimerkiksi opettajien opetustyyli ja ammattitaito vaikuttavat koulunkäyntiin ja osaamiseen. Lukiolaiset kertoivat, että jos opetus on heikotasoista yläkoulussa, tärkeitä asioita jää oppimatta, ja siitä voi joutua kärsimään lukiossa. Myös perheen ja vanhempien tuki vaikuttavat lasten mielestä heidän koulunkäyntiinsä ja osaamiseensa: jos vanhempia ei kiinnosta lapsen koulunkäynti, ei se kiinnosta lastakaan.

Lasten erilaiset asenteet koulunkäyntiä kohtaan tulivat esille, kun heiltä kysyttiin, pitäisikö oppilaiden välisiä osaamiseroja yrittää tasoittaa vai onko hyväksyttävä, että jotkut osaavat hyvin ja toiset vähän vähemmän. Käsiäänestyksissä lasten mielipiteet jakautuivat melko lailla tasan. Osa totesi, että eroja pitää yrittää tasoittaa, jotta oppiminen olisi helpompaa niille, joille se nyt on vaikeaa. Erojen tasoittaminen takaisi myös kaikille samanlaiset lähtökohdat jatko-opintoja ajatellen. Jotkut olivat sitä mieltä, että eroja pitäisi kyllä tasoittaa, mutta ei niin, että kaikki pakotetaan opiskelemaan ja oppimaan. Osa lapsista puolestaan hyväksyi oppilaiden väliset erot, koska kaikki ovat joka tapauksessa yksilöllisiä eikä kaikkien tarvitse olla hyviä kaikessa. Jotkut perustelivat näkemyksiään joko ongelmilla, jotka vaikuttavat joidenkin oppilaiden koulunkäyntiin, tai eroavaisuuksilla oppilaiden asenteissa: ”Se on OK, että jotkut osaa enemmän kuin toiset, koska jotkut tekee myös enemmän töitä osaamisen eteen. Minun mielestäni ainakin kovasta työstä pitäisi saada tavallaan tulosta.”

Koulunkäyntiä ja oppimista voi tukea monin tavoin

Lapset toivat esille useita tapoja, joilla heidän opiskeluaan voisi tukea. Koulussa lapsille on tärkeää laadukas opetus ja mielekkäät opetusmenetelmät: ”Kiinnostavampaa opetusta eikä vain sitä, että kirjutetaan vihkoon.” Kannustava ilmapiiri, yksilöllinen huomioiminen, mahdollisuus saada tarvittaessa tuki- ja erityisopetusta sekä keskittymistä helpottavat välineet nähtiin tärkeinä oppimisen kannalta. Kynnyksen avun hakemiseen pitäisi olla nykyistä matalammalla, jotta ”ei tarvis hävetä sitä avun hakemista”. Oppimista tukevat lasten mukaan myös yhteisöllisyys, kouluterveydenhuollon palvelujen saatavuus, hyvä kouluruoka, viihtyisä kouluympäristö ja välitunnit, jotka saa viettää haluamallaan tavalla. Lisäksi he korostivat oman ajattelutavan merkitystä: pitäisi ajatella, että koulunkäynti voi olla myös kivaa.

Kotona lasten opiskelua ja koulunkäyntiä voidaan tukea monin tavoin. Lapset kertoivat, että kotona on tärkeää erityisesti vanhemmilta saatu tuki. He pitivät tärkeänä, että vanhemmat ovat kiinnostuneita lapsen opiskelusta, kannustavat, neuvovat, auttavat, kuuntelevat ja valvovat, että koulutyöt tulevat tehdyksi. Myös kirjojen lukemista kotona pidettiin tärkeänä. Ennen kaikkea lapset toivoivat vanhemmilta oikeanlaista asennetta ja puhetapaa. Huutamista ei pidetty hyvänä tapana puhua lapsille, ja toiveena oli, etteivät vanhemmat tuottaisi lapsille lisää paineita: ”Kodin pitää olla paikka, jossa ei tarvitse kokea stressiä.” Lapset tunnistivat useita tekijöitä, jotka vaikuttavat vanhempien antamaan tukeen. Esimerkiksi vanhempien omat työajat, voimavarat, koulutus-tausta ja asenteet vaikuttavat siihen, miten lapsi suhtautuu opiskeluun ja saa kotona siihen apua ja

tukea: ”Sitten voi olla myös se, että kuinka hyvin vanhemmat on opiskellut. Jos ne on vetänyt heikosti, niin ei niitä saata kiinnostaa, meneekö lapsella kuinka hyvin.”

Lapsilla useita kehittämis ehdotuksia hyvään kouluun ja parempaan lapsuuteen

Lapsilla oli useita kehittämis ehdotuksia kouluun liittyen. He toivoivat käytännöllisempiä ja parempia koulutiloja, mahdollisuutta antaa opettajille palautetta ja vaikuttaa enemmän opintojen sisältöihin, lyhyempiä koulupäiviä, pidempiä taukoja oppituntien väliin, enemmän leikkivälineitä, lisää valinnaisaineita, parempaa kouluruokaa ja enemmän yksilöllistä huomioimista ja tukea. Lisäksi lapset parantaisivat terveydenhuollon palveluja ja niiden saatavuutta ja turvaisivat opiskelijoiden taloudelliset tuet leikkauksilta: ”Älkää leikatko opiskelijoiden tukia pois.” Lapset toivoivat, että kiusaamiseen puututtaisiin nykyistä tehokkaammin: ”Pinnallisesti puututaan, mutta sitten itse ongelmaan ei välttämättä.” Kiusaajille pitäisi antaa riittävästi apua, ja tunnetaitoja pitäisi opettaa ihan kaikille.

Koulun lisäksi lapsilla oli useita kehittämis ehdotuksia muihin heitä koskeviin asioihin. Harrastukset ja niiden kilpailullisuus puhuttivat lapsia. He toivoivat enemmän rentoja, kevyen tason harrastusmahdollisuuksia. Erityisesti pienillä paikkakunnilla tai syrjäkylillä asuvat lapset toivoivat enemmän harrastusmahdollisuuksia ja -tiloja sekä parempia kulkuyhteyksiä. Bussiyhteydet ovat vähentyneet, ja usein lapset ovat vanhempien kyydin varassa: ”No enhän mä pääse sieltä minnekään, jos mä en mene vanhempien kyydillä tai sitten lähde pyöräilemään [kymmenien kilometrien matkaa].” Huonot kulkuyhteydet rajoittavat esimerkiksi kavereiden näkemistä. Ratkaisuna lapset näkivät sen, että mopo- tai ajokortin saisi nykyistä nuorempana. Lapset toivoivat myös halvempaa ruokaa ja polttoainetta ja sitä, että päättäjät kuuntelisivat heitä: ”No kaipaan, että ne oikeesti kunolla ajattelee asiat ja katsoo tarkkaan. Kuuntelee meitä, jotka kertoo meidän mielipiteitä. Tietenkin kaikilla, myös päättäjilläkin, on omat mielipiteensä asioista, mutta kattoisi kokonaisena. Että saisi positiivisetkin päätökset tehtyä, joista suurin osa hyötyy.”

Lasten näkemyksistä kootut suositukset vanhemmille, lasten kanssa työskenteleville ja päättäjille

- ▶ Ennaltaehkäistään kiusaamista ja syrjintää kouluissa panostamalla tunne- ja kaveritaitojen opettamiseen. Puututaan kiusaamiseen ja syrjintään tehokkaasti.
- ▶ Kohdellaan oppilaita yhdenvertaisesti kouluissa.
- ▶ Tarjotaan oppilaille apua ja tukea. Tehdään avun ja tuen pyytäminen ja saaminen lapsille helpoksi.
- ▶ Huomioidaan jokainen lapsi yksilönä koulussa.
- ▶ Tarjotaan oppilaille mahdollisuuksia antaa palautetta opetuksesta ja koulua koskevista asioista. Huomioidaan oppilaiden antama palaute käytännössä.
- ▶ Kannustetaan ja tuetaan lapsia kotona ja koulussa. Neuvotaan, autetaan ja kuunnellaan tarvittaessa. Ei vaadita lapsilta liikaa.
- ▶ Tehdään koulutiloista viihtyisiä ja taataan työrauha.
- ▶ Selvitetään ja huomioidaan lasten näkemykset, kun tehdään koulua koskevia päätöksiä ja uudistuksia.
- ▶ Varmistetaan, että lapsiperheillä on riittävästi rahaa ruokaan ja liikkumiseen.

Lapsiasiavaltuutetun toiminta 2025

Lapsiasiavaltuutettu on itsenäinen ja riippumaton valtion viranomainen, jonka tehtävää säätelee laki lapsiasiavaltuutetusta (1221/2004). Lapsiasiavaltuutettu edistää ja arvioi YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen (SopS 59–60/1991) toimeenpanoa Suomessa. Valtuutetun tehtävänä on vaikuttaa siihen, että lasten asema ja oikeudet otetaan huomioon lainsäädännössä ja yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Lapsia ovat kaikki alle 18-vuotiaat.

Lapsiasiavaltuutetun tehtävät

- arvioi lapsen edun ja oikeuksien toteutumista ja seuraa lasten ja nuorten elinolosuhteita
- seuraa lainsäädäntöä ja yhteiskunnallista päätöksentekoa sekä arvioi niiden vaikutusta lasten hyvinvointiin
- kehittää yhteiskunnallista päätöksentekoa lapsia koskevissa asioissa aloittein, neuvoin ja ohjein ja edistää lapsen edun toteutumista yhteiskunnassa
- pitää yhteyksiä lapsiin ja nuoriin ja välittää heiltä saamaansa tietoa päätöksentekoon
- kehittää yhteistyömuotoja eri toimijoiden välille
- välittää lapsia koskevaa tietoa lapsille, lasten parissa työskenteleville, viranomaisille ja muulle väestölle.

Valtuutetulla ei ole toimivaltaa käsitellä yksittäisten lasten tai perheiden asioita. Valtuutettu ei myöskään voi muuttaa muiden viranomaisten päätöksiä eikä käsitellä niitä koskevia kanteluita.

Lapsiasiavaltuutetun toimintatavat

Kuvio 2. Lapsiasiavaltuutetun toimintatavat.

Lapsiasiavaltuutetun strategia 2025–2029: Arvostettu ja kestävä lapsuus

Lapsiasiavaltuutettu julkaisi tammikuussa 2025 strategian uudelle toimikaudelle 2025–2029. Lapsiasiavaltuutetun tavoitteena on, että suomalaisessa yhteiskunnassa lapsuutta arvostetaan tärkeänä elämänvaiheena ja että vähenevästä lapsiväestöstä pidetään huolta. Strategia perustuu lapsilta saatuihin näkemyksiin ja lapsiasiavaltuutetun työhön suomalaisessa yhteiskunnassa.

Lapsiasiavaltuutetun arvoja ovat riippumattomuus, tietoperustaisuus, yhdenvertaisuus ja oikeudenmukaisuus. Tulevalla strategiakaudella syvennetään tutkimustiedon ja lasten näkemysten hyödyntämistä toimiston työssä ja niiden välittämistä yhteiskunnassa.

Lapsiasiavaltuutetun toiminnan strategiset painopisteet ovat:

2025 **Koulutuksen yhdenvertaisuus ja lapsen oikeudet**

2026 **Talous ja lapsen oikeudet**

2027 **Perhe ja lapsen oikeudet**

2028 **Teknologia ja lapsen oikeudet**

2029 **Muutoskestävyys ja lapsen oikeudet.**

Lapsiasiavaltuutetun strategiat ja toimintasuunnitelmat löytyvät verkkosivuilta: lapsiasia.fi/strategiat-ja-toimintasuunnitelmat

Lapsiasiavaltuutetun vuosi

2025

Lapsiasiavaltuutettu arvioi lapsen oikeuksien toteutumista

- 57 lausuntoa
- 11 suullista kuulemista eduskunnan valiokunnissa
- 5 kannanottoa tai kirjelmää

Lapsiasiavaltuutettu seuraa, tuottaa ja välittää tietoa lapsen oikeuksista

- 16 mediatiedotetta
- 3 julkaisua omassa julkaisusarjassa
- 12 artikkelia, blogia, podcast-lähetystä tai vastaavaa
- 5 Nuoret neuvonantajat -teematapaamista (115 lasta)
- 3 Nuoret neuvonantajat -vierailua
- 1 pyöreän pöydän keskustelu inklusiosta
- 430 yhteydenottoa kansalaisilta

Lapsiasiavaltuutettu verkostoi ja rakentaa yhteyksiä toimijoiden välille

- 4 lapsiasianeuvottelukunnan kokousta
- 34 asiantuntijajäsenyyttä
- 10 lapsiasiavaltuutetun järjestämää tilaisuutta
- 47 esiintymistä
- 56 mediahaastattelua
- 976 mediaosumaa
- 166 sidosryhmätapaamista
- 28 kansainvälistä tapaamista tai seminaaria
- 2 tunnustusta

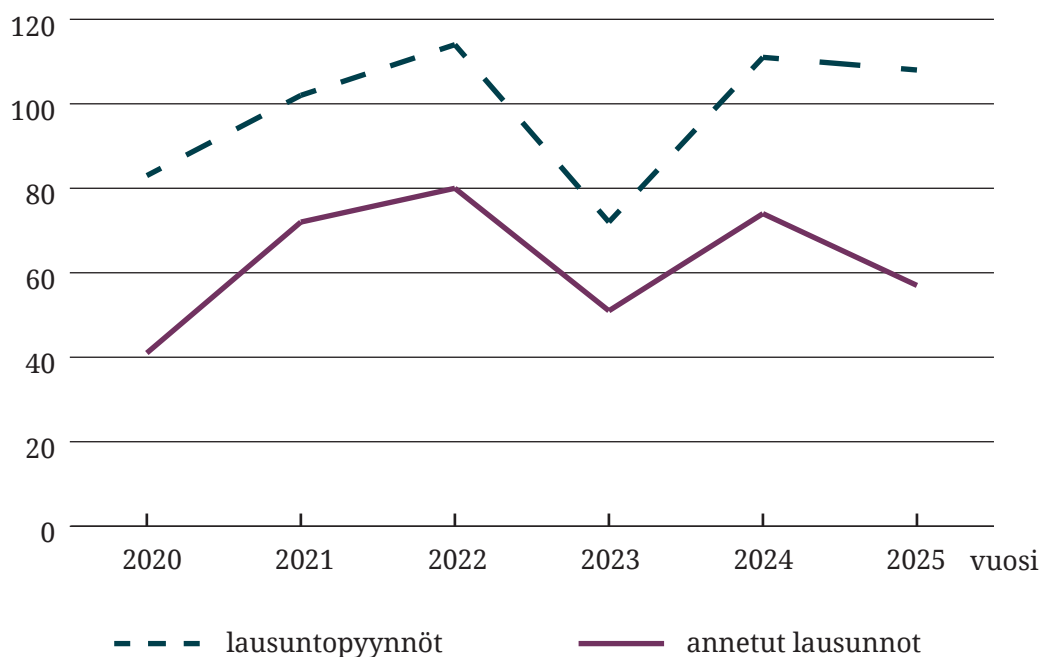
Lapsiasiavaltuutettu arvioi lapsen oikeuksien toteutumista

Lausunnot

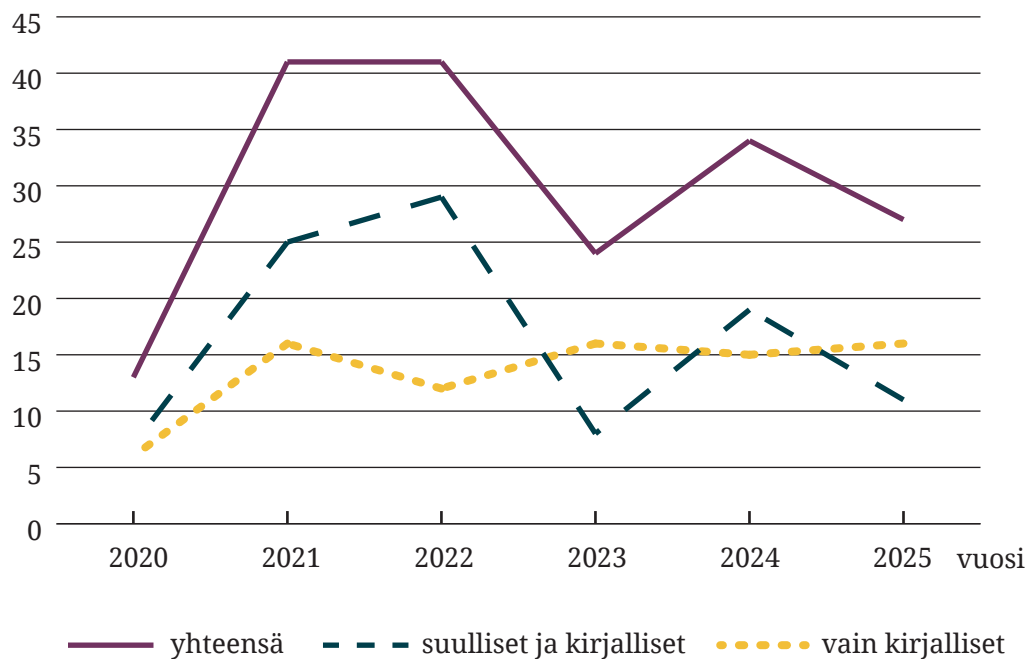
Lapsiasiavaltuutetun toimisto vastaanotti vuonna 2025 yhteensä 108 lausuntopyyntöä eri ministeriöiltä ja eduskunnan valiokunnilta. Lapsiasiavaltuutettu antoi vuoden aikana 57 lausuntoa. Eduskunnan valiokuntien lausuntopyyntöihin (27) vastattiin aina. Kirjallisen lausunnon lisäksi lapsiasiavaltuutettu osallistui eduskunnan valiokuntien suullisiin kuulemisiin 11 kertaa. Lausunnot löytyvät aikajärjestyksessä lapsiasiavaltuutetun verkkosivuilta lapsiasia.fi/lausunnot.

Käsiteltyjen lausuntopyyntöjen perusteella yleiskuvana on, että lainvalmistelua leimaa edelleen usein kiire, vaikka lausuntoajat ovat hieman pidentyneet edellisestä vuodesta. Lakimuutoksia on myös edistetty, erityisesti sosiaaliturvan ja ulkomaalaislainsäädännön osalta, pala palalta, jolloin kokonaiskuvan muodostaminen on vaikeaa. Käsitellyissä hallituksen esityksissä on vain harvoin esitetty laaja-alaisempaa yhteisvaikutusten arviointia. Joskus yhteisvaikutusten arviointi on valmistunut vasta esityksen ollessa jo eduskunnan käsiteltävänä.

Lapsivaikutusten arviointi kehittyy parempaan suuntaan, mutta hitaasti. Lapsiin kohdistuvien vaikutusten arvioinneissa toistetaan usein tavoitteita ja arvioinnit ovat pintapuolisia. Tutkittua tietoa arvioinneissa ei juurikaan esitetä. Ongelmallisimpia tilanteita ovat olleet ne, joissa esitetyillä lakimuutoksilla on todettu olevan ainoastaan negatiivisia vaikutuksia lapsiin, mutta asiantuntijoiden lausunnot on sivuutettu ja lakiesitys on hyväksytty näiltä osin muuttamattomana.

Kuvio 3. Lapsiasiavaltuutetun lausuntojen ja lausuntopyyntöjen lukumäärä vuosina 2021–2025.

Kuvio 4. Lapsiasiavaltuutetun lausunnot ja suulliset kuulemiset eduskunnan valiokunnille vuosina 2021–2025.

Lausunnot eduskunnan valiokunnille

Lausunto sivistysvaliokunnalle perusopetuslain muuttamisesta (18.2.)

Lausunto hallintovaliokunnalle ulkomaalaislain muuttamisesta (19.2.)

Lausunto lakivaliokunnalle rikoslain muuttamisesta (rangaistusten koventamisperusteet) (25.2.)

Puheenvuoro lakivaliokunnan kansalaisaloitetta koskevassa julkisessa kuulemisessa (termit äiti ja isä) (27.2.)

Lausunto hallintovaliokunnalle rikoslain muuttamisesta (rangaistusten koventamisperusteet) (7.3.)

Lausunto hallintovaliokunnalle ulkomaalaislaista (perheenyhdistäminen) (25.3.)

Lausunto liikenne- ja viestintävaliokunnalle mikroliikkumista koskevaksi lainsäädännöksi (25.3.)

Lausunto liikenne- ja viestintävaliokunnalle koskien EU-asetusta lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan ehkäisystä ja torjunnasta (23.4.)

Lausunto hallintovaliokunnalle välineellistetyin maahantulon torjumisesta (28.4.)

Lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle uudesta rahapelijärjestelmästä (6.5.)

Lausunto valtiovarainvaliokunnalle julkisen talouden suunnitelmasta 2026–2029 (21.5.)

Lausunto hallintovaliokunnalle koskien EU-asetusta lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan torjunnasta (21.5)

Lausunto hallintovaliokunnalle kansalaisuuslain muuttamisesta (3.6.)

Lausunto lakivaliokunnalle vankeuslain ja tutkintavankeuslain muuttamisesta (10.6.)

Lausunto sivistysvaliokunnalle varhaiskasvatuslain muuttamisesta (10.9.)

Lausunto lakivaliokunnalle rikoslain muuttamisesta (12.9.)

Lausunto liikenne- ja viestintävaliokunnalle koskien EU-asetusta lapsiin kohdistuvan seksuaaliväkivallan torjunnasta (16.9.)

Lausunto lakivaliokunnalle edunvalvontavaltuutus- ja holhoustoimilakien muuttamisesta (18.9.)

Lausunto sivistysvaliokunnalle perusopetuslain muuttamisesta (valmistava opetus ja aamu- ja iltapäivätoiminta) (30.9.)

Lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle valtion talousarviosta 2026, erityisesti päihdepolitiikka (9.10.)

Lausunto hallintovaliokunnalle vastaanottolain väliaikaisesta muuttamisesta (16.10.)

Lausunto sivistysvaliokunnalle valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteosta (17.10.)

Lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle terveydenhuoltolain muuttamisesta (21.10.)

Lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle toimeentulotukilain muuttamisesta (13.11.)

Lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle alkoholilain muuttamisesta (13.11.)

Lausunto lakivaliokunnalle lastensuojelulain muuttamisesta (25.11.)

Lausunto tarkastusvaliokunnalle perustason avosairaanhoidon järjestelmästä (9.12.)

Lausunnot ministeriöille ja viranomaisille

Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle tupakkalain muuttamisesta (nikotiinipussit) (13.1.)

Lausunto oikeusministeriölle uudistettavasta lainvalmistelun kuulemisoppaasta (14.1.)

Lausunto sisäministeriölle kansalaisuuslain muuttamisesta (14.1.)

Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle terveydenhuollon järjestämisestä paperittomille henkilöille (15.1.)

Lausunto oikeusministeriölle vankeuslain ja tutkintavankeuslain muuttamisesta (6.2.)

Lausunto Opetushallitukselle perusopetuksen toiminnallisesta tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun oppaasta (11.2.)

Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle lastensuojelulain poikkihallinnollisen valmisteluryhmän ehdotuksista (14.2.)

Lausunto sisäministeriölle ulkomaalaislain muuttamisesta (pitkät oleskeluluvat) (7.3.)

Lausunto sisäministeriölle biometristen tietojen käytön laajentamisesta (17.3.)

Lausunto oikeusministeriölle rikoslain muuttamisesta (raakaa väkivaltaa sisältävä kuvamateriaali) (2.4.)

Lausunto Onnettomuustutkintakeskukselle tutkintaselostuksen luonnoksesta Helsingin kaupungin tietomurrosta (11.4.)

Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle eurooppalaista terveystietoaluetta koskevasta sääntelystä (14.5.)

Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksumuutoksista (23.5.)

Lausunto oikeusministeriölle julkisuuslain salassapitoperusteiden uudistustarpeista (6.6.)

Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle toimeentulotukilain muuttamisesta (17.6.)

Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle lastensuojelulain muuttamisesta (18.6.)

Lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle perusopetuslain muuttamisesta (valmistava opetus ja aamu- ja iltapäivätoiminta) (11.8.)

Lausunto oikeusministeriölle ihmiskaupan vastaisesta toimintaohjelmasta (18.8.)

Lausunto valtiovarainministeriölle Verohallinnon sähköisestä tiedoksiannosta (18.8.)

Lausunto ympäristöministeriölle keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta (21.8.)

Lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle taiteen perusopetuksen lainsäädännön uudistamisesta (1.10.)

Lausunto ulkoministeriölle YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien sopimuksen täytäntöönpanosta (13.10.)

Lausunto Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle uusista lasten vapaa-ajan digisuosituksista (29.10.)

Lausunto oikeusministeriölle ihmiskauppadirektiiviä koskevasta työryhmämietinnöstä (18.11.)

Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle lasten kotihoidon tuen asumisaikavaatimuksesta (18.11.)

Lausunto oikeusministeriölle nuorisorangaistussäätelyn kehittämisestä (3.12.)

Lausunto liikenne- ja viestintäministeriölle luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi ajokorttilain muuttamisesta (15.12.)

Lausunto sosiaali- ja terveysministeriölle hallituksen esitysluonnoksesta laiksi lapsiin liittyvien rikosepäilyjen selvittämisessä avustavista sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköistä (16.12.)

Suulliset kuulemiset

Erityisvaltuutettujen tehtävien ja päällekkäisyyksien selvittämisen hanke, oikeusministeriö (22.1.)

Lastensuojelun poikkihallinnollisen valmistelutyöryhmän ehdotukset, sosiaali- ja terveysministeriö (28.1.)

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta, sivistysvaliokunta (7.2.)

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, hallintovaliokunta (18.2.)

Kansalaisaloite ”Termit äiti ja isä säilytettävä lainsäädännössä, palveluissa ja yhteiskunnassa”, lakivaliokunta, julkinen kuuleminen (27.2.)

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain 6 ja 17 luvun muuttamisesta, hallintovaliokunta (7.3.)

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyin maahantulon torjumiseksi annetun lain 7 §:n muuttamisesta, hallintovaliokunta (25.4.)

Puheenvuoro sisäministerin ja sosiaaliturvaministerin tilaisuudessa Alfa-pvp Suomessa (8.9.)

Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta VNS 6/2025 vp, sivistysvaliokunta (17.10.)

Hallituksen esitys laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi, sosiaali- ja terveysvaliokunta (21.10.)

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta, sosiaali- ja terveysvaliokunta (13.11.)

Hallituksen esitys laiksi toimeentulotuesta annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 64 §:n ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta, sosiaali- ja terveysvaliokunta (13.11.)

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi lastensuojelulain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi, lakivaliokunta (25.11.)

Terveydenhuollon toimivuus O 41/2023 vp, tarkastusvaliokunta (9.12.)

Lapsiasiavaltuutettu seuraa, tuottaa ja välittää tietoa lapsen oikeuksista

Yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuminen ja viestintä

Vuonna 2025 lapsiasiavaltuutetun toimisto täytti 20 vuotta. Järjestimme juhlaseminaarin elokuussa Jyväskylässä yhteistyössä Jyväskylän yliopiston resurssiviisausyhteisö JYU.Wisdomin kanssa. Seminaariin teemana oli kestävä lapsuus, ja teemaa käsiteltiin monista eri näkökulmista yhdessä erilaisten sidosryhmien kanssa.

Lapsibarometri 2025 julkaistiin toukokuussa lasten eskaria koskevista näkemyksistä. Se herätti paljon keskustelua. Lapsibarometrin tulokset eli lasten näkemykset monenlaisista eskarin asioista ja merkityksistä näkyivät myös mediassa ja olivat myös omissa sosiaalisen median kanavissamme vuoden suosituinta sisältöä.

Eduskunnan valiokunnille ja ministeriöille antamamme lausunnot erilaisista lainsäädäntöhankkeista näkyivät yhteiskunnallisessa keskustelussa totuttua enemmän. Vuoden aikana eniten keskustelua herättivät lastensuojelulain uudistaminen, alkoholin saatavuuden helpottaminen, uusi rahapelijärjestelmä sekä valtionalouteen, nuorisorikollisuuteen ja maahanmuuttoon liittyvät lausunnot.

Toimintamme painopiste, koulutuksen yhdenvertaisuus ja lapsen oikeudet, näkyi myös Lapsen oikeuksien viikon teemassa oikeus kuulua. Koulutuksen yhdenvertaisuuden näkökulmista kiinnostusta herättivät erityisesti koulutuksen eriytyminen sekä inklusio ja lapsen oikeudet. Näitä teemoja käsiteltiin lapsiasianeuvottelukunnassa ja lapsiasiavaltuutetun järjestämässä pyöreän pöydän keskustelussa.

Yhteiskunnallisessa keskustelussa näkyivät lisäksi mm. laajassa yhteistyössä valmistellut ohjeet lapsiin kohdistuvan fyysisen väkivallan tunnistamiseen, Lapset mukaan töihin -päivä sekä erilaiset lastensuojelun kehittämiseen liittyvät aiheet.

Mediatiedotteet

1. Lapsiasiavaltuutetun työn tavoitteena arvostettu ja kestävä lapsuus (22.1.)
2. Lasten arkea rakennetaan alue- ja kuntavaaleissa (30.1.)
3. Lapseen kohdistuvan väkivallan tunnistamiseksi on julkaistu ohjeet (4.2.)
4. Lastensuojelun sijaishuollossa asuvat nuoret tarvitsevat rakkautta ja huolenpitoa (20.2.)
5. Päätöksenteossa on kuultava myös pienten lasten näkemyksiä (25.2.)
6. Kriittinen ajankohta lasten asioiden parantamiseksi on nyt – lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2024 (1.4.)
7. Lapsibarometri 2025 muistuttaa leikin tärkeydestä (13.5.)
8. Intersukupuolisten lasten koskemattomuus on turvattava (17.6.)
9. Kutsu lapsiasiavaltuutetun 20-vuotisjuhlaseminaariin (5.8.)
10. Euroopan lapsiasiavaltuutetut vaativat välittömiä toimia Gazan lasten pelastamiseksi (7.8.)
11. Maahanmuuttajataustaisten lasten koulunkäyntiä täytyy tukea (19.8.)
12. Lapset mukaan töihin -päivä tuo lapset taas työpaikoille (2.9.)
13. Kirjoittajakutsu: Talous ja lapsen oikeudet (3.9.)
14. Lasten ja nuorten digipalveluiden on oltava luotettavia ja turvallisia (7.10.)
15. Kiusaaminen ja ongelmien sivuuttaminen heikentävät yhdenvertaisuutta koulussa (21.10.)
16. Koulutuksen eriytyminen on pysäytettävä (17.12.)

Julkaisut

Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisusarja

Mettinen, Katja & Pekkarinen, Elina (toim.) (2025). ”Unelmien koulussa saa olla oma itsensä”: Lapsiasiavaltuutetun vuosikertomus 2024. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2025:1. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-289-9>

Mettinen, Katja & Pekkarinen, Elina (red.) (2025). ”I drömskolan får man vara sig själv”: Barnombudsmannens årsberättelse 2024. Barnombudsmannens byrås publikationer 2025:2. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-305-6>

Tuukkanen, Terhi (toim.) (2025). Lapsibarometri 2025: ”Leikki on parasta” – lasten näkemyksiä eskarista. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2025:3.

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-349-0>

Muut julkaisut

Pekkarinen, E. (2025). [Sukupuolten moninaisuus ei uhkaa tyttöjä ja poikia](#). Kolumni, Helsingin Sanomat 28.1.2025.

Pekkarinen, E. (2025). [Lapset tarvitsevat luotettavaa tietoa maailman tapahtumista](#). Kolumni, Helsingin Sanomat 11.3.2025.

Pekkarinen, Elina (2025). [Suomea ei pidä puolustaa lasten hyvinvoinnin kustannuksella](#). Kolumni, Helsingin Sanomat 21.4.2025.

Pekkarinen, E. 2025. [Gazan lapsia ei saa hylätä](#). Kolumni, Helsingin Sanomat 2.9.2025.

Pekkarinen, E. [Lapsiköyhyyden lisääminen on julmaa politiikkaa](#). Kolumni, Helsingin Sanomat 14.10.2025.

Pekkarinen, E. [Suomalaisnuoret ovat luovuudessaan maailman huippuja](#). Kolumni, Helsingin Sanomat 25.11.2025.

Pekkarinen, E. [Rakennetaan lastemme tulevaisuus yhdessä](#). Kolumni, Keski-suomalainen 16.11.2025.

Podcast-vieraana, [Kieksi-podcast](#), sarja lastensuojelusta. Yle Areena.

Podcast: Mitä lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarinen työssään tekee? [Radio Keski-suomalainen](#) 21.11.2025.

Tuukkanen, T. & Aira, A. (2025). [The Finnish Child Barometer – A way of giving children’s voices due weight?](#) Barn 43(1–2), 126–140.

Tuukkanen, T. 2025. Country report Finland. In [Participation is protection](#) – embedding children’s rights in Nordic crisis governance. Nordic co-operation on children’s and young people’s opportunities for participation and development after the Covid-19 pandemic. Nordic Welfare Centre.

Tuukkanen, T. [Koulu kuuluu jokaiselle lapselle – myös lapselle, jota opiskelu ei kiinnosta](#). Lapsen oikeudet -blogi 16.10.2025.

Lapsibarometri 2025

Lapsibarometri on vuodesta 2016 lähtien kahden tai kolmen vuoden välein toteutettu tutkimus-sarja, jossa kartoitetaan 6–7-vuotiaiden Suomessa asuvien lasten näkemyksiä eri asioista. Vuonna 2025 julkaistiin viides Lapsibarometri otsikolla ”Leikki on parasta” – lasten näkemyksiä eskarista. Tutkimus perustui 408 lapsen puhelinhaastatteluun, ja sen teemana oli esiopetus eli eskari. Tutkimuksessa selvitettiin, millaisia näkemyksiä lapsilla on eskarin käytännöistä, eskarin arjen mielekkyyttä lisäävistä ja vähentävistä tekijöistä sekä oppimisesta ja oppimisen tuesta eskarissa.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että eskari on suurimmalle osalle lapsista mieluisa paikka, jossa on kavereita ja jossa saa leikkiä ja tehdä mukavia asioita. Lasten mielestä eskarissa parasta on leikit ja pelit, kaverit sekä liikunta, ulkoilu ja välitunnit. Erityisesti leikin merkitys lapsille korostui tutkimuksen tuloksissa eskarin myönteisenä asiana, mikä on vahva viesti keskusteluun esiopetuksen koulumaistumisen ilmiöstä. Viestiä vahvistaa tulos, jonka mukaan lapset pitävät eskarin tylsimpinä asioina tehtäviä, oppiaineita ja ohjattua toimintaa.

Lapset kertoivat oppineensa eskarissa ennen kaikkea sellaisia taitoja, jotka valmistavat heitä koulupolulle: lukemista, kirjoittamista ja kirjaimia sekä laskemista ja numeroita. Kun lapsilta kysyttiin, missä he itse kokevat olevansa hyviä eskarissa, edellä mainittujen taitojen lisäksi painottuivat kädentaidot, askartelu ja piirtäminen sekä leikkiminen. Erityisen myönteisenä voidaan pitää sitä, että 17 prosenttia lapsista näki leikkimisen omaksi vahvuudekseen. Noin kolmasosa lapsista kuitenkin ajatteli, ettei eskarissa saa aina leikkiä riittävästi. Pojat olivat tyttöjä useammin tätä mieltä. Johtopäätöksenä todettiin, että leikkiminen on lasten oikeus ja sen tulisi olla esiopetuksessa keskeisessä roolissa.

Myönteistä tuloksissa oli, että yli 80 prosenttia lapsista kertoi, että heillä on kavereita eskarissa. Kaverit mainittiin usein eskarin parhaana asiana. Toisaalta sosiaalisten suhteiden kielteinen merkitys tuli esille, kun lapset kertoivat, että toisten käytös ja kiusaaminen on yksi eskarin tylsistä asioista. Kiusaamista vähintään joskus kertoi kokeneensa 57 prosenttia lapsista. Vaikka myönteisenä tutkimuksen tuloksissa voidaan pitää sitä, että selvästi suurin osa lapsista, 86 prosenttia, kertoi saaneensa apua kiusaamistilanteissa, merkittävä osa, 14 prosenttia, ei kuitenkaan ollut saanut apua. Kiusaamisen vastaista työtä on syytä jatkaa eskareissa.

Lapsille tylsimpiä asioita eskarissa ovat tehtävien, oppiaineiden ja ohjatun toiminnan lisäksi lepo- hetket. Lasten mielestä lepo- hetket ovat tylsiä, koska silloin täytyy olla paikallaan eikä saa tehdä mitä haluaa. Pojat pitivät tyttöjä useammin lepo- hetkiä eskarin tylsimpänä asiana. Lasten näkökul- masta olisi mielekkäintä, jos lepo- hetki olisi ainakin eskari-ikäisille lapsille vapaaehtoinen ja lap- sille tarjottaisiin vaihtoehtoisesti mahdollisuus rauhalliseen ja hiljaiseen tekemiseen.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että eskari on monelta osin erilainen paikka tytöille ja pojille. Esi- merkiksi pojat kertoivat tyttöjä useammin, etteivät he saa eskarissa apua sitä tarvitessaan. Tulos osoittaa, että sukupuolisensitiivisen kasvatuksen ja pedagogiikan ajatusta on syytä edelleen vah- vistaa esiopetuksessa. Lisäksi tutkimus antoi viitteitä siitä, että monilla perhetaustasta johtuvilla

tekijöillä on vaikutusta eskari-ikäisten lasten näkemyksiin eskarista ja sen arjesta. Erityisen huolestuttava tulos tutkimuksessa oli se, että heikommin toimeen tulevien perheiden lapset kokivat muita useammin joutuvansa kiusatuksi eskarissa. Esiopetuksen laadun yhdenvertaisuuteen on syytä kiinnittää jatkossa huomiota sekä alueellisesti että lapsikohtaisesti.

Nuoret neuvonantajat -toiminta

Lapsiasiavaltuutettu tapaa vuosittain erilaisia lasten ja nuorten ryhmiä Nuoret neuvonantajat -tapaamisissa. Tapaamisissa lapset ja nuoret kertovat valtuutetulle arjestaan ja elämästään. Koke-mustietoa hyödynnetään lapsiasiavaltuutetun toimiston työssä ja lasten näkemyksiä välitetään päätöksentekijöille. Valtuutetun tapaamat ryhmät edustavat monipuolisesti erilaisten lasten ja nuorten elämänaloja. Katso koonnit tapaamisista sivulta 14 alkaen.

Nuoret neuvonantajat -teematapaamiset

Koulutuksen yhdenvertaisuutta koskevia teematapaamisia järjestettiin Kotkassa, Kuhmossa, Risti-järvellä ja Turussa. Tapaamisiin osallistui yhteensä 115 lasta. Ks. taulukko 1, s. 14.

Nuoret neuvonantajat -tiimi

Vuonna 2025 valmisteltiin tiimiä maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa. Tiimi aloittaa toimintansa vuonna 2026.

Nuoret neuvonantajat -vierailut

Lapsiasiavaltuutettua kutsutaan vierailemaan mm. päiväkodeissa, kouluissa, lastensuojelulaitoksissa, järjestöissä ja kunnissa, ja lapsiasiavaltuutettu ehdottaa toisinaan myös itse vierailuja eri kohteisiin. Vierailuilla lapsiasiavaltuutettu tapaa usein myös lapsia ja kuuntelee heidän näkemyksiään eri aiheista. Kuulemiaan asioita lapsiasiavaltuutettu voi käyttää vaikuttamistyössään yleisellä tasolla. Lapsiasiavaltuutetun käynnit eivät milloinkaan ole valvonta- tai tarkistuskäyntejä.

- Vierailu lastensuojelulaitoksessa, Villa Junior Hämeenkyrö 25.9. Vierailulla tavattiin lastensuojelulaitoksen henkilökuntaa ja laitoksessa asuvia nuoria. Nuorten kanssa keskusteltiin heidän arkisista kuulumisistaan ja lastensuojelun kehittämistarpeista.
- SOS-Kehittäjänuoret Turusta ja pääkaupunkiseudulta vierailivat lapsiasiavaltuutetun toimistolla 9.10. Vierailu liittyi aiempaan yhteistyöhön Turun SOS-Kehittäjänuorten kanssa lapsiasiavaltuutetun Nuoret neuvonantajat -tiimissä. Vierailulla nuoret saivat tietoa siitä, mihin lapsiasiavaltuutettu on hyödyntänyt nuorilta aiemmin saatua tietoa. Lisäksi nuorten kanssa keskusteltiin heille ajankohtaisista asioista, esimerkiksi itsenäistymisestä ja puhelimen käytöstä.

- Vierailu Setan toimistolla Helsingissä 19.11. Vierailulla tavattiin sateenkaarevia nuoria, joiden kanssa keskusteltiin erityisesti palvelujen saatavuudesta ja laadusta, nuorten saamasta kohtelusta ja tuesta sekä toivoa tuovista asioista.

Lapsiasiavaltuutetun pyöreän pöydän keskustelu inklusiosta koulutuksessa

Lapsiasiavaltuutetun pyöreän pöydän keskustelujen tarkoituksena on lisätä tietoa, vaihtaa mielipiteitä ja hyviä käytäntöjä sekä löytää ratkaisuja ongelmiin. Joulukuussa lapsiasiavaltuutettu järjesti pyöreän pöydän keskustelun inklusiosta ja lapsen oikeuksista. Tilaisuuteen osallistui 15 tahon edustajia. Mukana oli tutkijoita sekä järjestöjen, virastojen ja valtionhallinnon eri hallinnonalojen edustajia. Lapsiasiavaltuutetun pyöreän pöydän materiaalit löytyvät lapsiasiavaltuutetun verkkosivuilta lapsiasia.fi/pyorean-poydan-keskustelut.

Inklusiivinen koulutus on keskeinen keino taata kaikille oppijoille, myös vammaisille, laadukas koulutus ja tehdä yhteiskunnista inklusiivisia, rauhanomaisia ja oikeudenmukaisia. Inklusiivinen koulutus on kaikkien oppijoiden perustavanlaatuinen ihmisoikeus. Pyöreän pöydän keskustelussa käsiteltiin inklusion tavoitetta koulussa tämän määritelmän mukaisesti. Keskustelussa pohdittiin, mitkä yhteiskunnalliset ja yhteisölliset käytänteet, toimintatavat ja arvot vahvistavat tai heikentävät inklusiota. Tavoitteena oli luoda tilannekuva inklusion toteutumisesta vahvistavista ja heikentävistä tekijöistä.

Pyöreän pöydän keskustelijat liittivät inklusion toteutumisen parhaillaan toimeenpanossa olevaan oppimisen tuen uudistukseen. Uudistuksessa nähtiin sekä inklusiota vahvistavia että heikentäviä tekijöitä sen mukaan, miten opetuksen järjestäjät uudistusta toteuttavat. Tärkeänä pidettiin uudistuksen toimeenpanon seuranta ja kansallisia ohjeita toimeenpanoon. Inklusion toteutumisesta koulutuksessa vahvistavat ihmisoikeusperustaisuuden ja lainsäädännöllisen pohjan ymmärtäminen, selkeät rakenteet ja yhteinen arvopohja. Inklusion toteutuminen on prosessi, jossa johtamisella, osaamisella, toimintakulttuurilla, toimintaympäristöllä sekä toimintatavoilla on keskeinen merkitys. Moniammatillinen yhteistyö on tärkeää paitsi koulun eri toimijoiden kesken, myös muiden palvelujen ja toimijoiden kesken. Kuntien ja hyvinvointialueiden yhteistyö korostuu inklusion onnistumisessa. Tuen, palvelujen ja rakenteiden lisäksi inklusio koulutuksessa on yhteisöllinen kysymys, jossa oppilaiden osallisuus ja joukkoon kuulumisen kokemukset korostuvat.

Pyöreän pöydän alustukset

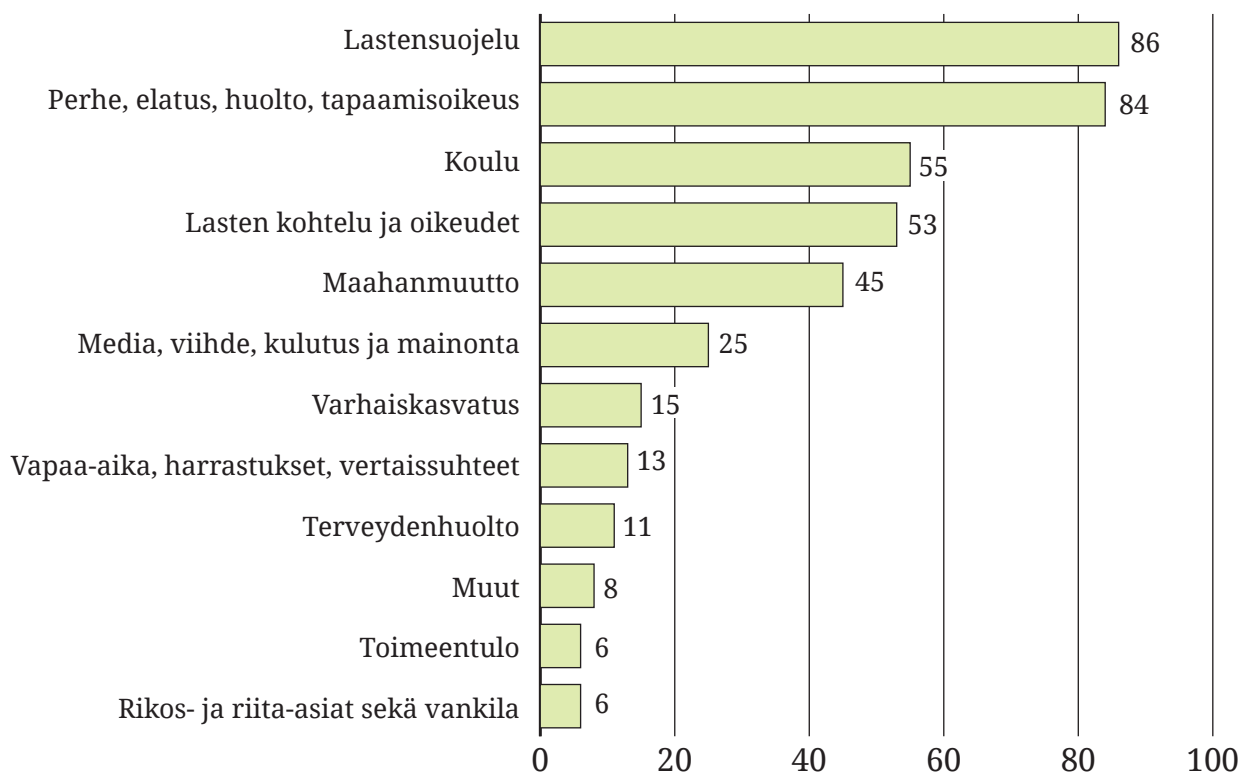
- Inklusio ja lapsen oikeudet – johdanto keskusteluun | ylitarkastaja Katja Mettinen, lapsiasiavaltuutetun toimisto
- Inklusio ja osallisuus suomalaisessa koulutusjärjestelmässä | tutkijatohtori Mirva Poikola, Itä-Suomen yliopisto
- Hyvästä alusta hyvälle jatkoille – Lintulaakson koulun inklusiomalli | erityisluokanopettaja, apulaisrehtori Mirva Hunsu-Äijälä, Lintulaakson koulu, Espoo

Kansalaisten yhteydenotot

Lapsiasiavaltuutettu saa tietoa lasten asemasta, heitä koskevista ilmiöistä sekä heidän oikeuksiensa toteutumisesta myös kansalaisyhteydenottojen kautta. Toimistoon saapuu vuosittain satoja yhteydenottoja yksittäisten lasten asioista, yleisemmin lapsia koskevista asioista sekä yhteiskunnallisista epäkohdista. Lisäksi yhteydenotoissa annetaan palautetta lapsiasiavaltuutetun toiminnasta.

On tärkeää huomioida, että lapsiasiavaltuutetulla ei ole toimivaltaa käsitellä yksittäisen lapsen tai perheen asioita, ottaa niihin kantaa tai muuttaa muiden viranomaisten päätöksiä. Lapsiasiavaltuutettu ei voi myöskään käsitellä kanteluita tai valituksia. Lapsiasiavaltuutettu ohjaa yhteydenottajat tarvittaessa toimivaltaiselle viranomaiselle. Kansalaisyhteydenotot tilastoidaan yleisellä tasolla, ja niitä hyödynnetään lapsiasiavaltuutetun vaikuttamistyössä ilman tunnistetietoja.

Vuonna 2025 toteutettiin kansalaisyhteydenottojen puhelinaika kerran viikossa edellisten vuosien tapaan. Valtaosa yhteydenotoista saapui sähköpostitse. Verkkosivuilla on erityisesti kansalaisille suunnatut osiot koskien oikeusturvakeinoja, auttavia tahoja sekä usein kysyttyjä kysymyksiä.

Kuvio 5. Yleisimmät aiheet kansalaisyhteydenotoissa lapsiasiavaltuutetun toimistoon vuonna 2025. Yhteydenotot luokitellaan niiden pääasiallisen aiheen mukaan. Mukana ovat yli viisi yhteydenottoa sisältävät tilastoluokat.

Vuonna 2025 lapsiasiavaltuutetulle tuli yhteensä 430 yhteydenottoa kansalaisilta. Yhteydenottojen määrä laski edelliseen vuoteen verrattuna. Eniten yhteyttä ottivat vanhemmat tai muut lapsen läheiset, jotka kysyivät neuvoa oman lapsen tilanteeseen liittyen. Toiseksi eniten yhteyttä ottivat lapsista ja heidän asemastaan tai oikeuksistaan huolestuneet tai lapsiasiavaltuutetun työstä palautetta antaneet kansalaiset. Kolmanneksi suurimpana yhteydenottajaryhmänä olivat lasten kanssa työskentelevät ammattilaiset.

Eniten lapsiasiavaltuutettuun otettiin yhteyttä lastensuojelua koskevissa asioissa, perhettä, eläystä, huolta ja tapaamisoikeutta koskevissa asioissa sekä koulua koskevissa asioissa.

Lapsen oikeuksien komitean yleiskommentit

Vuonna 2025 YK:n lapsen oikeuksien komitea valmisteli uutta yleiskommenttia nro 27 lasten oikeudesta oikeussuojaan ja tehokkaista oikeussuojakeinoista.

Yleiskommenteilla YK:n lapsen oikeuksien komitea ohjaa lapsen oikeuksien sopimuksen tulkintaa ja täytäntöönpanoa. Yleiskommentit ovat tärkeä työkalu kaikille lasten kanssa toimiville, sillä ne auttavat hahmottamaan, miten YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa vahvistettuja lapsen oikeuksia tulee tulkita ja miten niiden toteutumista voidaan edistää. Yleiskommenttien suomenkieliset käännökset ovat luettavissa lapsiasiavaltuutetun verkkosivuilla: lapsiasia.fi/yleiskommentit

Valitukset YK:n lapsen oikeuksien komitealle

Suomessa on voimassa YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen valinnainen pöytäkirja valitusoikeudesta YK:n lapsen oikeuksien komitealle. Lapsilla ja lapsiryhmillä on oikeus tehdä valitus YK:n lapsen oikeuksien komitealle, jos he katsovat sopimusvaltion loukanneen heidän oikeuksiaan (SopS 4–5/2016). YK:n lapsen oikeuksien komitea antaa ratkaisunsa ja tarvittaessa suosituksia tutkittavaksi ottamiensa valitusten perusteella. Valituksen voi tehdä sellaisesta valtiosta, joka on ratifioinut tämän valinnaisen pöytäkirjan valitusmenettelystä.

Vuonna 2025 YK:n lapsen oikeuksien komitea selvitti yhteensä 15 valitusta, joista se otti tutkittavakseen kaksi.¹² Komitea katsoi molemmissa tapauksissa, ettei sopimusvaltio ollut rikkonut lapsen oikeuksia. Tapaukset koskivat lapsen erottamista isästään isän maastapoistamisen vuoksi sekä lapsen edun huomioimista ja lapsen kuulemista vanhemman vankeusrangaistuksen täytäntöönpanossa.

Vuonna 2025 komitea selvitti viisi Suomea koskevaa valitusta, jotka kaikki koskivat siirtolaisasemassa olevien lasten oikeuksia. Mikään näistä valituksista ei edennyt komitean tutkintaan, koska valittajille oli myönnetty oleskelulupa.¹³ Vuonna 2025 komitea ei käsitellyt yhtään Suomelle

12 CRC/C/98/D/153/2021 ja CRC/C/99/D/161/2021.

13 CRC/C/98/D/187/2022, CRC/C/99/D/188/2022, CRC/C/99/D/201/2022, CRC/C/98/D/203/2022 ja CRC/C/98/D/214/2023.

aiemmin annettua päätöstä seurantamenettelyssä, jossa komitea seuraa päätöstensä suositusten toimeenpanoa.¹⁴

Lapsiasiavaltuutettu verkostoi ja rakentaa yhteyksiä eri toimijoiden välille

Lapsiasiavaltuutetun 20-vuotisjuhlaseminaari

Lapsiasiavaltuutetun toimisto perustettiin vuonna 2005. 20-vuotisjuhlavuoden kunniaksi lapsiasiavaltuutetun toimisto järjesti juhlaseminaarin teemalla Kestävä lapsuus. Juhlaseminaari järjestettiin Jyväskylän yliopiston päärakennuksen juhlasalissa 28.8.2025 yhteistyössä Jyväskylän yliopiston resurssiviisaukseyhteisö JYU.Wisdomin kanssa. Tilaisuudessa kuultiin mielenkiintoisia ja monipuolisia puheenvuoroja teemaan liittyen.

Juhlaseminaarin ohjelma

- Lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarisen tervetuliaissanat
- Lapsen ympäristöön liittyvät oikeudet Suomessa | tutkijatohtori Milka Sormunen, Helsingin yliopisto
- Lapsen oikeudet ja planetaarinen hyvinvointi | tutkimusprofessori Sofia Laine, Nuorisotutkimusseura & yliopistonlehtori Panu Halme, Jyväskylän yliopisto, JYU.Wisdom
- Sosiaalinen kestävyys ja lapsen asema | tutkimusprofessori Heikki Hiilamo, Helsingin yliopisto
- Kakkukahvit
- Miten lapsen oikeudet ovat kehittyneet 20 vuodessa? | juristi Merike Helander, lapsiasiavaltuutetun toimisto
- Development of children's rights in Estonia | lasten ja nuorten oikeuksien osaston johtaja Andres Aru, Viron oikeuskanslerinvirasto
- Paneelikeskustelu | lapsiasiavaltuutetut Elina Pekkarinen ja Maria Kaisa Aula sekä Katri Makkonen
- Vapaata seurustelua ja pientä tarjoilua

Puheenvuorojen diaesitykset ovat luettavissa verkkosivuilla lapsiasia.fi/-/juhlaseminaari

14 CRC/C/98/2.

Lapsiasianeuvottelukunta lapsiasiavaltuutetun työn tukena

Lapsiasiavaltuutetun tukena ja keskeisenä verkostona toimii lapsiasianeuvottelukunta. Vuonna 2025 asetettiin lapsiasianeuvottelukunta kaudelle 1.1.2025–31.12.2029. Valtioneuvosto on asettanut lapsiasianeuvottelukunnan lasten aseman ja oikeuksien sekä niitä koskevan viranomaisten yhteistyön edistämiseksi. Neuvottelukunnan jäsenet edustavat monipuolisesti eri ammatti- ja hallinnonaloja, alue- ja paikallistasoa sekä järjestöjä.

Lapsiasianeuvottelukunta kokoontui vuoden aikana neljä kertaa. Ensimmäinen kokous oli järjestäytymiskokous, ja muissa kokouksissa käsiteltiin lapsiasiavaltuutetun vuoden painopisteeseen eli koulutuksen yhdenvertaisuuteen liittyviä aiheita. Lapsiasianeuvottelukunnan alaisuuteen asetettiin lapsitutkimuksen työryhmä.

Kokous 20.3.2025, aiheena järjestäytyminen

Alustukset

- Lapsiasiavaltuutetun tehtävä ja strategia 2025–2029 | lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarinen
- Lapsiasianeuvottelukunnan tehtävät ja käytännön asiat | lapsiasianeuvottelukunnan sihteeri, ylitarkastaja Katja Mettinen
- Kansallisen lapsistrategian tehtävä ja toimeenpano v. 2024–2027 | johtava asiantuntija Liisa Jokinen, kansallinen lapsistrategia

Kokous 22.5.2025, aiheena maahanmuutto ja koulutuksen yhdenvertaisuus

Alustukset

- Maahanmuuttajataustaiset lapset ja koulutus – näkökulmia kansallisista arvioinneista | yksikönjohtaja Salla Venäläinen, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
- Rehtorin näkökulmia maahanmuuttajataustaisten lasten kouluarjesta | rehtori Marjaana Ylönen, Lausteen koulu, Turun kaupunki

Kokous 11.9.2025, aiheena oppimisen tuen uudistus ja lapsen oikeudet

Alustukset

- Oppimisen ja koulunkäynnin tuki uudistuu esi- ja perusopetuksessa | opetusneuvos Merja Mannerkoski, opetus- ja kulttuuriministeriö
- Havaintoja oppimisen tuen uudistuksesta | professori Markku Jahnukainen, Helsingin yliopisto
- Oppimisen tuen uudistus Valterin ohjaustyön kautta | ohjaava opettaja Tiina Heikkinen, Valteri

Kokous 13.11.2025, aiheena koulutuksen yhdenvertaisuus lasten näkökulmasta, erityisesti lasten taustojen näkökulmasta

Alustukset

- Koulutuksen yhdenvertaisuus Suomessa | tutkimusohjaaja Hannu Karhunen, Työn ja talouden tutkimus Labore
- Nostoja vuoden 2025 Kouluterveyskyselystä | kehittämisspäällikkö Jenni Helenius, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
- Lasten näkemyksiä koulutuksen yhdenvertaisuudesta | erikoistutkija Terhi Tuukkanen, lapsiasiavaltuutetun toimisto

Lapsiasianeuvottelukunnan kokoonpano 2025

Puheenjohtaja:	lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarinen
Varapuheenjohtaja:	johtava asiantuntija Liisa Jokinen, 4.9.2025 alkaen johtava asiantuntija Kirsi Pollari, kansallinen lapsistrategia
Sihteeri:	ylitarkastaja Katja Mettinen, lapsiasiavaltuutetun toimisto
Jäsen:	sosiaali- ja terveysministeriö, johtaja Elina Palola, 30.4.2025 alkaen johtaja Reija Klemetti
Varajäsen:	työ- ja elinkeinoministeriö, johtava asiantuntija Janne Savolainen
Jäsen:	opetus- ja kulttuuriministeriö, johtaja Henni Axelin
Varajäsen:	ympäristöministeriö, yliarkkitehti Antti Autio
Jäsen:	sisäministeriö, poliisitarkastaja Arto Hietanen
Varajäsen:	ulkoministeriö, oikeudellinen erityisasiantuntija Satu Sistonen
Jäsen:	oikeusministeriö, erityisasiantuntija Liisa Männistö
Varajäsen:	VATT Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, erikoistutkija Maarit Olkkola
Jäsen:	Opetushallitus, opetusneuvos Kati Costiander
Varajäsen:	TIEKE Tietoyhteiskunnan kehittämiskeskus ry, digiosaamisen vauhdittaja Mikko Eloholma
Jäsen:	Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, johtava asiantuntija Päivi Lindberg
Varajäsen:	Kansaneläkelaitos, keskuksen päällikkö Heli Hänninen, 8.9.2025 alkaen johtava lakimies Johanna Aholainen
Jäsen:	Aluehallintovirastot, ylijohtaja Ilkka Horelli
Varajäsen:	Tilastokeskus, kehittämispäällikkö Anna Pärnänen
Jäsen:	Poliisihallitus, poliisitarkastaja Pekka Heikkinen
Varajäsen:	Maahanmuuttovirasto, johtaja Olli Snellman
Jäsen:	Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, arviointineuvos Jani Goman
Varajäsen:	Suomen Lastenlääkäriyhdistys ry, kunniapuheenjohtaja, professori Jussi Mertsola
Jäsen:	Lastensuojelun Keskusliitto ry, toiminnanjohtaja Ulla Siimes
Varajäsen:	Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö Itla, kehitysjohtaja Tiina Ristikari, 4.3.2025 alkaen toimitusjohtaja Katri Vataja
Jäsen:	Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry, vaikuttamistyön johtaja Esa Iivonen
Varajäsen:	Kirkkohallitus, johtaja Jarmo Kokkonen
Jäsen:	Lapsuudentutkimuksen seura ry, puheenjohtaja Elina Weckström
Varajäsen:	Nuorisotutkimusseura ry, tutkimusjohtaja Eila Kauppinen
Jäsen:	Suomen UNICEF, julkishallintotyön johtaja Milla Aaltonen
Varajäsen:	Vammaisfoorumi ry, koulu- ja työelämäasiantuntija Liisa-Maija Verainen
Jäsen:	Suomen Kuntaliitto ry, kehittämispäällikkö Jarkko Lahtinen
Varajäsen:	Hyvinvointialueiden edustaja, lasten, nuorten ja perheiden palvelulinjajohtaja Titta Pelttari

Lapsiasiavaltuutettu on lisäksi kutsunut neuvottelukunnan pysyviksi asiantuntijoiksi seuraavat tahot tai henkilöt:

- eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia, esittelijäneuvos Piatta Skottman-Kivelä
- JYU.Wisdom resurssiviisausyhteisö, yliopistonlehtori Katri Savolainen
- yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto, erityisasiantuntija Matti Jutila
- yliopistotutkija Arto K. Ahonen
- tutkimusprofessori Heikki Hiilamo
- tutkimusprofessori Taina Laajasalo
- professori Christina Salmivalli

Pysyillä asiantuntijoilla ja lapsiasiavaltuutetun toimiston henkilökunnalla on neuvottelukunnassa puhe- ja läsnäolo-oikeus.

Lapsitutkimuksen työryhmän kokoonpano 2025

- KT, tiimipäällikkö, kehittämispäällikkö Jenni Helenius, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos
- KTT, erikoistutkija Ramin Izadi, VATT Valtion taloudellinen tutkimuskeskus
- KT, yliopistonlehtori Jaana Juutinen, kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta, Oulun yliopisto
- YTT, erikoistutkija Antti Kivijärvi, Nuorisotutkimusseura
- FT, tutkijatohtori Leea Lakka, yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta, Itä-Suomen yliopisto
- YTT, yliopistonlehtori Tuuli Lamponen, yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Tampereen yliopisto
- TkT, tutkijatohtori Veera Moll, rakennetun ympäristön tiedekunta, Tampereen yliopisto
- LitT, yliopistonlehtori Sanna Palomäki, liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto
- KT, tutkijatohtori Jonna Pulkkinen, Koulutuksen tutkimuslaitos, Jyväskylän yliopisto
- VTT, kehitysjohtaja Laura Yliruka, Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö Itila
- YTT, erikoistutkija Terhi Tuukkanen, lapsiasiavaltuutetun toimisto (pj)

Lapsiasiavaltuutetun toimisto

Henkilökunta

Lapsiasiavaltuutettu Elina Pekkarinen
Viestintäasiantuntija Annaleena Aira
Juristi Merike Helander
Hallinnollinen avustaja Mari Laitinen
Ylitarkastaja Katja Mettinen
Juristi Jenni Saukkola (ma. 28.7.2025 alkaen)
Erikoistutkija Terhi Tuukkanen
Juristi Sonja Vahtera (virkavapaalla 28.7.2025 alkaen)

Hallinto ja talous

Lapsiasiavaltuutetun toimisto toimii oikeusministeriön hallinnonalalla ja on osa Oikeushallinnon erityisviranomaiset -virastoa (OEV), joka aloitti toimintansa 1.1.2025. Viraston muodostavat 11 itse-
näistä ja riippumatonta viranomaista sekä näillä hallintopalveluja tarjoava yksikkö.

Lapsiasiavaltuutetun toimitilat olivat Jyväskylässä osoitteessa Vapaudenkatu 58 A ja sivutoimipiste Helsingissä osoitteessa Ratapihantie 9. Puhtauspalveluista vastasi 30.9.2025 saakka ISS Palvelut Oy ja 1.10.2025 alkaen Jyväskylässä Lassila & Tikanoja Oyj ja Helsingin sivutoimipisteessä Palmia Oy. Lapsiasiavaltuutetun toimiston työterveyspalvelut tuotti Terveystalo Oy. Lapsiasiavaltuutetun toimiston palkka- ja toimintamäärärahat sisältyivät valtion talousarviossa oikeusministeriön hallinnonalalle.

Vuonna 2025 lapsiasiavaltuutetun toimintamenoihin kului yhteensä 817 379 euroa. Toimintamenoista henkilöstökulujen osuus oli 599 700 euroa, vuokrien osuus 53 930 euroa ja muiden menojen osuus 163 749 euroa.

LAPSIASIAVALTUUTETTU
BARNOMBUDSMANNEN